

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het frietkot aan de kerk in Sint-Lievens-Houtem (Bavegem)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.6 tot en met 6.1.14,
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de erfgoedwaarden zijn onderzocht;
- de resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier;
- het voorlopig beschermingsbesluit werd getekend op 13 mei 2024 en werd bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 27 mei 2024;
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van de voorlopige bescherming;
- de gemeente Sint-Lievens-Houtem organiseerde een openbaar onderzoek van 10 juni 2024 tot en met 9 juli 2024.

De behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het monument frietkot aan de kerk in Sint-Lievens-Houtem (Bavegem) is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de culturele waarde:

De Belgische Frietkotcultuur is sinds 2014 erkend als Immaterieel Cultureel Erfgoed door de Vlaamse Gemeenschap, en ook door de Franstalige- en de Duitstalige Gemeenschap en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze erkenning omvat het ambacht van het frieten bakken maar ook het frietkot zelf. Meer bepaald wordt verwezen naar de lange traditie van deze frietkoten (teruggaand tot de 19de eeuw), de sociaal-culturele waarde ervan, en hun typerend informele (gebricoleerde) constructiewijze en vaak wanordelijke inplanting. Ook het regionale karakter van deze frietkoten – met uitzondering van de

grensgebieden in Frankrijk en Nederland zijn ze in het buitenland niet terug te vinden – wordt aangehaald als motivatie voor deze erkenning. Op het hoogtepunt, eind jaren vijftig waren er in België meer dan 20.000 frituren waarvan vermoedelijk iets meer dan de helft in Vlaanderen. Anno 2023 telt Vlaanderen 2.642 frituren (zowel vrijstaande frietkoten als inbandige frituren), een aantal dat de voorbije jaren vrijwel constant gebleven is. Als zeldzaam wordende kleinschalige frituur op een typische locatie waar al sinds enkele decennia een frietkot aanwezig is, is het frietkot aan de kerk in Bavegem een representatieve getuige van deze frietkotcultuur;

- de architecturale waarde:

De allereerste frietkramen verschenen midden 19de eeuw op kermissen in Belgische steden en werden vrij snel heel succesvol. Zo waren er in Leuven in 1855 twee frietkramen op kermissen, 30 jaar later waren dat er 27. Naast die grotere kermisfrituren – vaak zelfs met verbruikersruimte – was er vanaf midden 19de eeuw ook al sprake van meer informele portiekfrituren (niet meer dan een tijdelijk geplaatste frietketel onder een bestaand afdak of aan een inrijpoort), kleine frietkarren (getrokken door een paard of door de uitbater zelf) en grotere frietwagens. Kermisfrituren en mobiele frietwagens bestaan vandaag nog steeds, de frietkarren verdwenen in de loop van de twintigste eeuw, op een museaal exemplaar na. De portiekfrituren lieten evenmin tastbare sporen na. Daarnaast bestaan ook al sinds de tweede helft van de negentiende eeuw inbandige frituren, zowel in hoofd- als bijgebouw, die laatste meestal als annex van een café. Dit fenomeen van de inbandige frituren won vooral vanaf de jaren 1980 enorm aan populariteit – mede onder invloed van stedenbouwkundige overwegingen – wat ten koste ging van de vaste, vrijstaande frietkoten. Nochtans is dit volgens velen de meest typische vorm van frituur, getuige ook de benaming van het immaterieel cultureel erfgoed.

Deze vrijstaande frietkoten verschenen voor het eerst in de jaren 1880-1890, bijvoorbeeld op de Markt van Brugge, en kenden al snel een enorm succes. Na de Eerste Wereldoorlog stond aan vrijwel elk station een frietkot. Het vrijstaande frietkot heeft de voorbije eeuw heel diverse vormen aangenomen. Allerlei bestaande constructies en voertuigen werden, vaak door de uitbater zelf, omgebouwd tot vaste, vrijstaande frietkoten: bussen, (sta)caravans, chalets-tuinhuizen, containers. Ondanks het oorspronkelijk mobiele karakter van de meeste van die constructies, kregen ze in de meeste gevallen een vaste standplaats en werden ze onroerend door toevoeging van allerlei uitbouwen en vaste leidingen (elektriciteit). Door het succes van professionele, gestandaardiseerde sleutel-op-de-deurfrituren, en door het streven van sommige overheden naar een zekere uniformiteit voor frietkoten, dreigt de historische diversiteit van de frietkotcultuur te verschromelen. Het frietkot aan de kerk in Bavegem is een herkenbaar, historisch representatief en steeds zeldzamer voorbeeld van zo'n meer informele constructie waarbij een houten chalet, mogelijk een tuinberging, omgebouwd werd tot frietkot. Ook de typische context, vlakbij de parochiekerk is representatief en heel herkenbaar bewaard en draagt bij tot de erfgoedwaarde.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden definitief beschermd als monument: frietkot aan de kerk, exterieur, Sint-Antoniussstraat zonder nummer (op de hoek met de Molenbeekstraat), Sint-Lievens-Houtem (Bavegem), bij het kadaster bekend als: Sint-Lievens-Houtem, tweede afdeling, sectie A, perceelnummer 263W.

Het plan met de aflijning is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het monument is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het monument zijn:

- 1° culturele waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Vrijstaand frietkot uit het laatste kwart van de twintigste eeuw op een rechthoekig grondplan van beperkte afmetingen (circa drie meter op vijf meter). De constructie heeft een zadeldak met de nok dwars op de Sint-Antoniussstraat. De volledige constructie is bekleed met verticale houten planken. In de voorgevel (noordwestzijde) bevindt zich een brede rechthoekige pui met beweegbare houten bovenluifel en zijpanelen. De puntgevel aan deze zijde wordt bekroond met een uithangbord in de vorm van frietzak. De schoorsteen ten slotte is een typerend onderdeel van elk vrijstaand frietkot.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het monument zijn:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Elke aanpassing moet de beschermde erfgoedwaarde, -kenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Bewaren gaat daarbij voor vernieuwen. Dit veronderstelt in de eerste plaats vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen. Indien restauratie of vervanging noodzakelijk blijkt, is het aangewezen de historische toestand te hernemen;
- 2° de functie als frituur ondersteunt in belangrijke mate de erfgoedwaarde. Wettelijk vereiste aanpassingen voor deze functie (zoals de opslag van gebruikte olie in een apart volume) zijn dan ook mogelijk. Er wordt wel aan deze eisen voldaan met zo min mogelijk impact op de erfgoedwaarde, -elementen en -kenmerken.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het monument in stand en onderhouden het door:

- 1° het monument als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het monument regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het monument:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;

- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenwanden van constructies:
- a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen.

Er is geen toelating vereist voor:

- 1° regulier onderhoud;
- 2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood;
- 3° dringende ingrepen die noodzakelijk zijn voor de werking als frituur op voorwaarde dat er geen of slechts een tijdelijke impact op de erfgoedelementen is.

Brussel, 21/08/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2024-08-21 21:19:05 +02:00
Reden: ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE